

Potrącanie należności z tytułów wykonawczych z wynagrodzenia pracownika

Andrzej Załęski, Anzasoft

Abstrakt

W poradniku opisano zasady dokonywania potrąceń z wynagrodzenia pracownika ze szczególnym uwzględnieniem potrąceń z tytułów wykonawczych oraz ich ograniczeń. Zacytowano obowiązujące akty prawne. Omówiono szczegółowe przykłady oraz przedstawiono implementację w programie SuperPłace.

Spis treści:

Dokonywanie potrąceń z wynagrodzenia za pracę	3
Ograniczanie potrąceń - tytuły wykonawcze	3
Przykład I	4
Przykład II	5
Przykład III	5
Wynagrodzenie minimalne wg miesiąca czy wg daty wypłaty?	6
Implementacja w programie SuperPłace	6
Referencje	8

Dokonywanie potrąceń z wynagrodzenia za pracę

Dokonując potrąceń z wynagrodzeń pracowników należy przestrzegać przepisów Kodeksu pracy [1], który określa jakiego rodzaju należności mogą być potrącane z wynagrodzeń pracowników.

Zgodnie z art. 87 Kodeksu pracy:

§ 1. Z wynagrodzenia za pracę – po odliczeniu składek na ubezpieczenia społeczne oraz zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych – podlegają potrąceniu tylko następujące należności:

- 1) sumy egzekwowane na mocy tytułów wykonawczych na zaspokojenie świadczeń alimentacyjnych,*
- 2) sumy egzekwowane na mocy tytułów wykonawczych na pokrycie należności innych niż świadczenia alimentacyjne,*
- 3) zaliczki pieniężne udzielone pracownikowi,*
- 4) kary pieniężne przewidziane w art. 108.*

§ 2. Potrąceń dokonuje się w kolejności podanej w § 1.

Ograniczanie potrąceń - tytuły wykonawcze

Kluczową kwestią przy dokonywaniu potrąceń wynikających z tytułów wykonawczych, jest ograniczenie kwoty, która może zostać potrącona - jest to określone w kolejnych paragrafach art. 87:

§ 3. Potrącenia mogą być dokonywane w następujących granicach:

- 1) w razie egzekucji świadczeń alimentacyjnych – do wysokości trzech piątych wynagrodzenia,*
- 2) w razie egzekucji innych należności lub potrącania zaliczek pieniężnych – do wysokości połowy wynagrodzenia.*

§ 4. Potrącenia, o których mowa w § 1 pkt 2 i 3, nie mogą w sumie przekraczać połowy wynagrodzenia, a łącznie z potrąceniami, o których mowa w § 1 pkt 1 – trzech piątych wynagrodzenia. Niezależnie od tych potrąceń kary pieniężne potrąca się w granicach określonych w art. 108.

§ 5. Nagroda z zakładowego funduszu nagród, dodatkowe wynagrodzenie roczne oraz należności przysługujące pracownikom z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej podlegają egzekucji na zaspokojenie świadczeń alimentacyjnych do pełnej wysokości.

[...]

Art. 87(1).

§ 1. Wolna od potrąceń jest kwota wynagrodzenia za pracę w wysokości:

1) minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalanego na podstawie odrębnych przepisów, przysługującego pracownikom zatrudnionym w pełnym wymiarze czasu pracy, po odliczeniu składek na ubezpieczenia społeczne oraz zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych – przy potrącaniu sum egzekwowanych na mocy tytułów wykonawczych na pokrycie należności innych niż świadczenia alimentacyjne,

2) 75% wynagrodzenia określonego w pkt 1 – przy potrącaniu zaliczek pieniężnych udzielonych pracownikowi,

3) 90% wynagrodzenia określonego w pkt 1 – przy potrącaniu kar pieniężnych przewidzianych w art. 108.

§ 2. Jeżeli pracownik jest zatrudniony w niepełnym wymiarze czasu pracy, kwoty określone w § 1 ulegają zmniejszeniu proporcjonalnie do wymiaru czasu pracy.

Należy zwrócić uwagę na definicję wynagrodzenia 'netto', wprowadzoną w art. 87 § 1, a następnie powtórzoną w art. 87(1), § 1, pkt.1: 'Z wynagrodzenia za pracę – po odliczeniu składek na ubezpieczenia społeczne oraz zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych'. Do końca roku 2002 definicja ta była zbieżna faktycznym wynagrodzeniem netto pracownika, czyli wynagrodzeniem brutto po odliczeniu wszystkich zobowiązań ubezpieczonego wobec ZUS, NFZ i urzędu skarbowego, od stycznia 2003 przestało to jednak być prawdą. W 2003 roku po raz pierwszy składka na ubezpieczenie zdrowotne (8%), niewymieniona w odliczeniach art. 87, przestała być identyczna z kwotą składki ubezpieczenia zdrowotnego odliczanej od zaliczki naliczonej na podatek dochodowy (7,75%). W związku z tym, limity potrąceń określone w Kodeksie pracy zaczęły być różne od faktycznego wynagrodzenia netto, najpierw o 0,25% podstawy składki na ubezpieczenie zdrowotne, a w kolejnych latach o więcej, aż do 1,25% od roku 2007 do dzisiaj.

Przykład I

Wynagrodzenie minimalne brutto w roku 2011 wynosi 1386zł. Składki na ubezpieczenia społeczne finansowane przez pracownika w przypadku otrzymania wynagrodzenia minimalnego są następujące: ubezpieczenie emerytalne 135,27zł (9,76% od 1386zł), rentowe 20,79zł (1,5% od 1386zł), chorobowe 33,96zł (2,45% od 1386zł) w sumie 190,02zł. Składka na ubezpieczenie zdrowotne wynosi 107,64zł (9% od 1195,98zł). Zaliczka naliczona na podatek dochodowy przy założeniu kosztów ustawowych 111,25zł oraz kwoty wolnej 46,33zł, wynosi 148,97zł. Zaliczka należna, po odliczeniu 7,75% podstawy ubezpieczenia zdrowotnego i zaokrągleniu do pełnych złotych 56zł. Wynagrodzenie minimalne netto wynosi więc 1032,34zł (1386zł - 190,02zł - 107,64zł - 56zł). Wyliczone zgodnie z art 87(1) wynagrodzenie minimalne 'netto' ograniczające kwoty potrąceń wynosi 1047,01zł (1386zł - 190,02zł - 148,97zł). Różnica wynosi 14,67zł, czyli ok. 1,25% podstawy ubezpieczenia zdrowotnego - 'ok.', ponieważ przy wyliczeniu faktycznej kwoty wynagrodzenia minimalnego netto dochodzi jeszcze zaokrąglenie zaliczki należnej do pełnych złotych.

Dosłowne przestrzeganie litery art. 87 § 1, oraz art. 87(1), § 1, pkt.1 przy ograniczaniu potrąceń prowadzi więc do oderwania wyliczonych kwot od faktycznego wynagrodzenia netto, które pracownik otrzymuje 'na rękę'. W konsekwencji, wyliczanie w ten sposób wynagrodzenia przez program płacowy prowadziłoby nieuchronnie do trudnych rozmów z pracownikami działów kadr wyliczającym wynagrodzenia.

Bardzo pomocne w rozwiązaniu tej sytuacji stało się stanowisko wyrażone przez Departament Prawa Pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w dniu 16 października 2007 r. w sprawie potrąceń. Zdaniem Departamentu, obowiązkowe odliczenia, o których mowa w art. 87 K.p., obejmują także składkę na ubezpieczenie zdrowotne. Departament motywuje swoje stanowisko finansowaniem przez pracownika części składki zdrowotnej w wysokości 1,25% podstawy składki na ubezpieczenie zdrowotne i w konsekwencji zmniejszeniu o taką samą kwotę wypłaconego wynagrodzenia.

Stanowisko Departamentu Prawa Pracy w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej z 16 października 2007 r. w sprawie potrąceń jest następujące:

Przepisy art. 87 kodeksu pracy są wyrazem realizacji ochronnej funkcji prawa pracy w części dotyczącej wynagrodzenia za pracę. Przepisy te enumeratywnie wymieniają należności i określają kwoty, jakie może potrącić pracodawca z wynagrodzenia pracownika. Ograniczenie to dotyczy potrąceń dokonywanych przez pracodawcę i nie obejmuje obowiązkowych odliczeń, o których mowa w tym przepisie, wynikających z innych ustaw. Zdaniem departamentu obowiązkowe odliczenia, o których mowa w art. 87 kodeksu pracy, obejmują nie tylko składkę na ubezpieczenie społeczne i zaliczkę na podatek dochodowy, ale także składkę na ubezpieczenie zdrowotne.

Zgodnie z tym stanowiskiem, potrącenia z tytułu tytułów wykonawczych są ograniczane faktycznym wynagrodzeniem netto.

Przykład II

Wypłata brutto w kwocie 2500zł. Tytuł wykonawczy inny niż alimenty w kwocie 10000zł. Potrącenie z tytułu wykonawczego innego niż alimenty jest ograniczone do połowy wynagrodzenia netto. Dodatkowo, wynagrodzenie do wypłaty nie może być niższe, niż wynagrodzenie minimalne netto. Przy wypłacie brutto 2500zł składki na ubezpieczenia społeczne finansowane przez pracownika w przypadku otrzymania wynagrodzenia minimalnego są następujące: ubezpieczenie emerytalne 244zł (9,76% od 2500zł), rentowe 37,50zł (1,5% od 2500zł), chorobowe 61,25zł (2,45% od 2500zł) w sumie 342,75zł. Składka na ubezpieczenie zdrowotne wynosi 194,15zł (9% od 2157,25zł). Zaliczka naliczona na podatek dochodowy przy założeniu kosztów ustawowych 111,25zł oraz kwoty wolnej 46,33zł, wynosi 321,95zł. Zaliczka należna, po odliczeniu 7,75% podstawy ubezpieczenia zdrowotnego i zaokrągleniu do pełnych złotych 155zł. Wynagrodzenie netto wynosi więc 1808,10zł (2500zł - 342,75zł - 194,15zł - 155zł), połowa wynagrodzenia netto wynosi 904,05zł. Potrącenie połowy wynagrodzenia netto spowodowałoby wypłatę wynagrodzenia mniejszą, niż wynikającą z wynagrodzenia minimalnego netto (1032,34zł), w związku z tym, kwota potrącana wyniesie 775,76zł. Potrącenie takiej kwoty zapewni kwotę do wypłaty równą wynagrodzeniu minimalnemu netto.

Przykład III

Wypłata brutto w kwocie 5500zł. Tytuł wykonawczy inny niż alimenty w kwocie 10000zł. Przy wypłacie brutto 5500zł składki na ubezpieczenia społeczne finansowane przez pracownika w przypadku otrzymania wynagrodzenia minimalnego są następujące: ubezpieczenie emerytalne 536,80zł (9,76% od 5500zł), rentowe 82,50zł (1,5% od 5500zł), chorobowe 134,75zł (2,45% od 5500zł) w sumie 754,05zł. Składka na ubezpieczenie zdrowotne wynosi 427,14zł (9% od 4745,95zł). Zaliczka naliczona na podatek dochodowy przy założeniu kosztów ustawowych 111,25zł oraz kwoty wolnej 46,33zł, wynosi 787,97zł. Zaliczka należna, po odliczeniu 7,75% podstawy ubezpieczenia

zdrowotnego i zaokrągleniu do pełnych złotych 420zł. Wynagrodzenie netto wynosi więc 3898,81zł (5500zł - 754,05zł - 427,14zł - 420zł), połowa wynagrodzenia netto wynosi 1949,41zł. Potrącenie połowy wynagrodzenia netto zapewnia wypłatę wynagrodzenia 1949,41zł, co jest kwotą większą, niż wynikającą z wynagrodzenia minimalnego netto (1032,34zł), w związku z tym, kwota potrącana wyniesie 1949,41zł.

Z inicjatywy Głównego Inspektora Pracy w lutym 2011 r. rozpoczął pracę zespół roboczy powołany dla podjęcia działań zmierzających do ograniczenia zjawiska niewypłacania lub nieterminowego wypłacania wynagrodzeń. W zakresie działań legislacyjnych zespół ten zgłosił w czerwcu 2011 m.in. propozycję zdefiniowania wynagrodzenia w kontekście potrąceń z wynagrodzenia za pracę. Do czasu ewentualnej zmiany, zapis w art. 87 Kodeksu pracy dalej jednak budzi kontrowersje.

Wynagrodzenie minimalne wg miesiąca czy wg daty wypłaty?

W przypadku, gdy wynagrodzenie np. za grudzień jest wypłacane 10 stycznia w kolejnym roku kalendarzowym, powstaje pytanie, którego roku ma dotyczyć wynagrodzenie minimalne przyjęte w ograniczeniach. Z pomocą w rozwiązaniu tej kwestii przychodzi art. 80 Kodeksu pracy:

Wynagrodzenie przysługuje za pracę wykonaną. Za czas niewykonywania pracy pracownik zachowuje prawo do wynagrodzenia tylko wówczas, gdy przepisy prawa pracy tak stanowią.

Zatem decydujące znaczenie ma czas, w którym praca była wykonywana. Gdy wynagrodzenie przysługuje za pracę wykonaną w grudniu 2010 r., za prawidłowe należy uznać przyjęcie kwot wolnych od potrąceń obowiązujących w 2010 r. Nie ma przy tym znaczenia data wypłaty wynagrodzenia.

Implementacja w programie SuperPłace

Program kadrowo-płacowy powinien umożliwić wskazanie rodzaju oraz kwoty potrącenia, jednocześnie pilnując, żeby na liście płac nie doszło do przekroczenia ustawowych ograniczeń potrącenia lub nie została potrącona zbyt niska kwota.

Na przykładzie programu SuperPłace, w kartotece pracownika, w rozliczeniach zdefiniowano potrącenie 'Tytuł wykonawczy - inny niż alimenty', określając pełną kwotę tytułum 10000zł, będącą jednocześnie limitem potrącenia. W formule ograniczającej maksymalną kwotę potrącenia na liście płac wybrano zmienną systemową 'Maks. potrącenie - tytuł wyk. INNY niż alimenty':

Szczegóły Dotyczące Wybranej Osoby - Rozliczenia

Dział: Produkcja - Poznań
Nr id - nazwisko i imiona: 1039 - Skolimowski Wiesław

Pomoc

Składniki wynagrodzenia Potrącenia

Formuły proste Formuły złożone

Nazwa	Data od	Data do	Kolejność
1) Tytuł wykonawczy - inny niż alimenty Wartość: Kwota: 10 000,00			2 - Tytuł inny ☐
min: ☐ max: ☒ Formuła: 1,000 x Maks. potrącenie - tytuł wyk. INNY niż alimenty (S) - 0,000 x limit: ☒ ogółem do potrącenia: 10 000,00			

Zmień Rok i Miesiąc Odczytu Zmiennych

OK

Anuluj

Rys.1. Rozliczenia, potrącenia, formuły złożone - definicja potrącenia 'Tytuł wykonawczy - inny niż alimenty'.

Lista Płac - Składniki Wynagrodzenia, Przerwy

Rok: 2011 Za miesiąc: Sierpień (0) Nr: LP/2011/08/019 Opis: Wynagr. zasadnicze i inne skł. mies. '01-08-2011'-'31-08-2011'

Lp	Dział/grupa	Nr id	Nazwisko i imiona	Do wypłaty	Forma wypłaty
1)	P2	1039	Skolimowski Wiesław	1 032,34	Gotówka
Ogółem:				zatrudnieni: 1 032,34	urząd sk.: 155,00

Podsumowania, ZUS i podatki Szczegóły wynagrodzenia/rozliczenia

Wynagrodzenie: składniki: 2 500,00 Kod tytułu ubezpiecz.: 0110 0 0 Eksp. rozl. do PP: **Tak**
 potrącenia: 775,76 Dni/godz.: przeprac.: 22 (urlop: 0) / 176,00 obow.pracy: 22 / 176,00
 Godz.: nadliczb. z dopł. 50%: 0,00 100%: 0,00 nocne: 0,00

Składki ZUS, zaliczka na podatek doch. oraz liczba dni zostały wyliczone automatycznie

ZUS:	Emer. (19,52)	Rent. (6,00)	Chor. (2,45)	Wyp. (1,67)	Zdro. (9,00)	FP (2,45)	FGŚP (0,10)	FEP (1,50)
Podstawa:	2 500,00	2 500,00	2 500,00	2 500,00	2 157,25	2 500,00	2 500,00	0,00
Ubezpieczony:	244,00	37,50	61,25	0,00	194,15	0,00	0,00	0,00
Pracodawca:	244,00	112,50	0,00	41,75	0,00	61,25	2,50	0,00
Budżet:	0,00	0,00			0,00			
PFRON:	0,00	0,00	0,00	0,00				

Podatek: przychód op.: 2 500,00 koszty: 111,25 odl. ub. spok.: 342,75 podstawa op.: 2 046,00
 st.[%]: 18,00 kw.w.: 46,33 z.nalicz.: 321,95 o.u.zd.: 167,19 z.należna: 155,00 zal.pobrana: 155,00

Uwagi:

Rys.2. Lista płac - wynagrodzenie brutto 2500zł: potrącenie ograniczone wynagrodzeniem minimalnym netto do wypłaty.

Zmienna 'Maks. potrącenie - tytuł wyk. INNY niż alimenty' będzie ograniczać dokonywaną kwotę potrącenia tak, aby była ona zgodna z art. 87 i 87(1) Kodeksu pracy, czyli nie przekraczała połowy wynagrodzenia netto i jednocześnie pozwalała pracownikowi zatrzymać wynagrodzenie netto nie niższe, niż wynikające z wynagrodzenia minimalnego netto:

Lista Płac - Składniki Wynagrodzenia, Przerwy

Rok: 2011 Za miesiąc: Sierpień (0) Nr: LP/2011/08/019 Opis: Wynagr. zasadnicze i inne skl. mies. '01-08-2011'-'31-08-2011'

Lp	Dział/grupa	Nr id	Nazwisko i imiona	Do wypłaty	Forma wypłaty
1)	P2	1039	Skolimowski Wiesław	1 949,41	Gotówka
Ogółem:				zatrudnieni: 1 949,41	urząd sk.: 420,00

Podsumowania, ZUS i podatki | Szczegóły wynagrodzenia/rozliczenia

Wynagrodzenie: składniki: 5 500,00 Kod tytułu ubezpiecz.: 0110 0 0 Eksp. rozl. do PP: **Tak**
 potrącenia: 1 949,40 Dni/godz.: przeprac.: 22 (urlop: 0) / 176,00 obow.pracy: 22 / 176,00
 Godz.: nadliczb. z dopł. 50%: 0,00 100%: 0,00 nocne: 0,00

Składki ZUS, zaliczka na podatek doch. oraz liczba dni zostały wyliczone automatycznie

ZUS:	Emer. (19,52)	Rent. (6,00)	Chor. (2,45)	Wyp. (1,67)	Zdro. (9,00)	FP (2,45)	FGŚP (0,10)	FEP (1,50)
Podstawa:		5 500,00	5 500,00	5 500,00	4 745,95	5 500,00	5 500,00	0,00
Ubezpieczony:	536,80	82,50	134,75	0,00	427,14	0,00	0,00	
Pracodawca:	536,80	247,50	0,00	91,85	0,00	134,75	5,50	0,00
Budżet:	0,00	0,00			0,00			
PFRON:	0,00	0,00	0,00	0,00				

Podatek: przychód op.: 5 500,00 koszty: 111,25 odl. ub. spok.: 754,05 podstawa op.: 4 635,00
 st.[%]: 18,00 kw.w.: 46,33 z.nalicz.: 787,97 o.u.zd.: 367,81 z.należna: 420,00 zalicz.pobrana: 420,00

Uwagi:

Rys.3. Lista płac - wynagrodzenie brutto 5500zł: potrącenie ograniczone połową wynagrodzenia netto do wypłaty.

Referencje

[1] Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz.U. z 1974 r., Nr 24, poz. 141)

[2] Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 1964 r., Nr 43, poz. 296)